

varstvu u Buzetu. Ovo se je požurilo, da stvar pretrese u občinskom zastupstvu, koje je stvorilo shodne zaključke, izjavivši pripravivši nam nošenje svoga dijela troška. Nasuprot je občina Roška najprije otezala svakom izvjavom, a napokon pak izjavila se proti svakoj cesti.

Na tom je ostalo uzprkos čestim pozurnicam sa strane občinskog glavarstva u Buzetu.

Tri godine iza toga podnio je post. gosp. dr. Venier u sjednici 14. februara 1894. opet predlog, i to presan predlog, kojim se nalagalo zemaljskom odboru neka pokuša sva sredstva da se občine slože za dobrovoljnu gradnju ceste, koja bi spajala buzetski Kras sa željezničkom stanicom u Lupoglavi, a nepodje li mu to sa rukom, neka u prvom zasjedanju podnese osnovu zakona za prisilnu gradnju iste ceste i medjutim dade posvojem gradjevnom odjelu izraditi potanak nacrti i troškovnik te ceste.

Taj je predlog bio također jedno: glasno prihvaćen od visokog sabora.

Do nekoliko mjeseci bili će deset godina, da je visoki sabor ono zaključio, ali nije prodirilo u javnost, da bi zemaljski odbor bio učinio ikakav korak za izvršenje podanog mu naloga.

Sve se nalazi u onom stanju, u kojem je bilo uvijek te onaj tužan Kras ostaje i napried odtrgnut od sveta i njegovi se stanovnici moraju lomiti težkom gorskom stazom, ako će što ili na trg izneti ili iz trga doneti. U tako mučnom položaju je naravska stvar, da, kod njih ne može biti napredka.

Obzirom na to i na jur stvorene zaključke potpisani predlažu:

Poziva se zemaljski odbor, da vršeć već jedan put jednoglasni saborski zaključak od 14. februara 1894., podnese još u ovom zasjedanju zakon za prisilnu gradnju ceste, koja bi spajala Buzetski Kras sa željezničkom stanicom u Lupoglavi i da dade izraditi po svojem gradjevnom odjelu potanak nacrti i troškovnik iste ceste.

U formalnom pogledu predlaže se, da bude ovaj predlog smatran kao presan i da bude o njem razpravljano u smislu § 37. saborskog pravilnika.

Mandić, dr. Laginja, Cosulich, dr. Stanger, Dr. M. Trinajstić, Dr. D. Trinajstić, Andričić, Kompare, Spintić.

Kad je saborski predsjednik htjeo, da se predje na glasovanje o prešnosti predloga, oglasio se je predagatelj za rieć, da obrazloži prešnost. Predsjednik mu ju je dao, a zast. dr. Mate Trinajstić rekao je sljedeće:

Visoki sabor! Još kad sam imao čast biti na čelu občine Buzetske, dolazili su godimice bilo sa strane samog pučanstva, bilo sa strane zastupnika, pozivi, da se čim prije gradi cesta, koja bi spajala Kras s jednom od stacija željezničkih. Občina Buzet učinila je sve, što je moguce, da se tomu doskoči, ali stvar je uvijek zapinjala. Ti zahtjevi svjedoče, kolika je nužda da se ta cesta gradi, nužda tim više, jer ti ljudi prolaze čitavom Austrijom, da si što za življenje privrede.

Sad je potreba još veća, jer se u zadnje vrijeme počelo lomiti mirarom u tim predjelima. Ali od toga pòdhvat neće i ne može biti nikakve koristi, ako ne bude ceste, kojom bi se to izvažalo. Potreba te ceste konstatirana je i u samom visokom saboru u toliko, da je bila prihvaćena prešnost predloga pred to godina, kad je Venier učinio dotični predlog. Ako je pak bilo to pitanje o gradnji ceste već pred to godina prešno, tim je prešnje sada. Za to preporučam, da bude prešnost i sam predlog prihvaćen.

Za obrambu vedom.

Kad je saborski tajnik pročitao u tajliskom prevodu prešni predlog zast. Mandića, Spintića i drug. glede obrskibe pitnom vedom širem Istre, zapitao je prvie rieć dr. Laginja i rekao sljedeće za obrazloženje prešnosti:

Ja ću, visoki saboru, samo sa par rieći opravdati ili podkrijepiti prešnost našega predloga, jer sam s jedne strane osvjedočen, ako pravedno suditi svaki član ovog sabora, da će pripoznati predlogu prešnost, a s druge strane pridržajem si obširnije govoriti o predlogu, kad bude došao na dnevni red.

Jedna od najvećih nevolja naše pokrajine je nestašica vode. To smo očutili osobito tečajem ovoga ljeta, a čuti se žalibože i sada, premda smo daleko u Jeseni. Mnogi krajevi Istre nisu imali vode niti za sebe niti za svoju blago, to su osobito kotari zapadni i južni, t. j. kotar porečki i puljski i jedan dio kotara voloskoga. Narod je bio u velikoj neprilici radi vode, te da mu nije država priskočila u pomoć i željeznicama i parobrodima

bio bi veći dio naroda nastradao.

Radi toga nadam se, da će te svi uvidjeti opravdanost i prešnost našega predloga, koga najtoplije preporučam. (Prešnost se ne prihvaća).

Sliedi predlog Mandića, Spintića i dr. kojeg ćemo donieti naknadno.

Za luku u Mošćeničkoj Dragi.

Zast. Bennati upravio je na c. k. vladi upit radi uredjenja luke u Mošćeničkoj Dragi.

Opaziemo pri tom sljedeće:

Već dan prije predao je zastupnik dr. Stanger upit na c. k. vladi, radi izgradnje luke u Opatiji. Valjda u savezu s tim i da ga dr. Stanger ne pretječe glede Mošćeničke Drage postavio je dr. Bennati svoj upit: Štakako pak znamo, prvi, da zast. Spintić postavlja već punih deset godina predloge u carevinskom vieću, za uredjenje luke u Mošćeničkoj Dragi, i da se je zato već često privatno zauzeo; drugo da je već gotov nacrt za uredjenje iste luke u Mošćeničkoj Dragi. Razvidno je iz toga, da zast. Bennati dolazi u toj stvari po podne k misi, naima kad je već stvar u nacrtu, usljed zauzimanja drugih, gotova.

Za luku u Opatiji.

Saboraki tajnik čita u prevodu upit dr. Stangera i dr. na c. k. vladi za popravak i povećanje luke u Opatiji. Taj upit donesti ćemo naknadno.

O ostavci zemaljskoga kapetana.

Zast. dr. Laginja, oglasiv se za rieć, da postavi jedan upit na saborskoga predsjednika, i dobio ju, obrazloži taj svoj upit, tičući se ostavke zemaljskoga kapetana, kao i prenosa okružnog suda iz Rovinija u Pulj, i ustrojenja kot. suda u Dolini, sljedećim govorom hrvatski:

Visoki saboru!

Odmah pošle treće sjednice ovoga zasjedanja saborskog, mjestina je štampa i jedan dio štampe u Trstu donela vješt, da je naš gospodnji saborski predsjednik dao demisiju i to ne samo na časti predsjednika, nego da je također položio svoj mandat. Poznato je, da smo mi malena provincija i da naš proračun ne ide baš na mnogo milijuna, ako se i sve zemaljske zaklade uzmu skupa, te da nas ima jedva 340.000 ljudi u cijeloj pokrajini. Ali naš je etnografski položaj takav, da taj mali mozaik slavenskog i latinskog sveta čini veliku znamenitost. Naš je položaj znamenit radi toga, što između dviju država, koje u budućnosti, ako ne bude pameti s jedne i druge strane, ne mogu ostati u prijateljstvu baš radi naše pokrajine.

Premda je naša pokrajina malena i nema, kako rekoli, bog zna koliko zaklade i velikog proračuna, ipak ovaj visoki sabor ima one iste prerogative, i ova mala pokrajina ima istu autonomiju, kao što n. pr. ima kraljevina Galicija i Vladimirijna s Krakovom, ili na pr. kraljevina Ceska. To su zemlje, koje same po sebi imaju svoja historijska prava kao samostalne države, zemlje su to, koje i danas razpolažu s mnogo milijuna, koje dobivaju i troše, a kojih jedan pojedini kotar, poštiti, izborni itd., često nadmašteju prostorom i veličinom i stanovništvom našu pokrajinu. Mi te prerogative i tu autonomiju, kolika god bila, moramo poštovati i čuvati, a moramo paziti i na sve ono, bilo unutarnje, bilo vanjske pojave, koji bi mogli autonomiju našu oštetiti, te izaci na štetu naroda, koga zastupamo. Kad jedan saborski predsjednik, koji je 40 i više godina bio u sabora zastupnik, koji je prošao sve faze našeg javnog života, od onog znamenitog sabora „del nassuno“ pa sve do danas, kad takav čovjek, a tako naglo i neotekirano dade svoju demisiju, onda taj glas, ako je istinit, dobiva neizmjerne veliku važnost za čitav naš parlamentarni i drugi javni rad. Jer, gospoda moja, ovaj je postovani starac pokazao toliku energiju rada, da ne možemo misliti, da je demisiju učinio iz zdravstvenih obzir, spače, u koliko nas je štampa obavjestila, on je to izključio i rekao, neka nitko ne mudi, da je to učinio radi zdravlja.

Ne može dakle biti drugog razloga, nego da on ili neke ili neke, da bude došlo na čelu u našoj pokrajini. Ako ne može biti dalje na čelu pokrajine, onda je ta nemogućnost samo iz dva razloga moguća. Jedan razlog bi bio, što se je manjina ovog sabora, za nružnu svoju obranu, postavila na stanovište, na koje bi se davno već morala postaviti, ali s kojim je zalezala svo dočakajni granica užtrpljivosti i na koje se tek onda dala, kad se konatno osvjedočila, da su sve

žice populeale, da s većinom saborskom nije moguć nikakov sporazumak. Manjina je taj postupak bila dužna narodu, koga zastupa i koji je već davno očekivao, da se njegovi zastupnici, kao i sve na to stanovište, te da tako narod opet dobi vjeru u sebe i opravdanje, da Hrvati, koji su mogli stršiti na avansu s francuzima i turska sila, da li Hrvati na kolikoznam i parlamentarom polju ne će zaspati sa nijednim narodom ni plemenom, s kojim imaju posla.

Ali može biti i drugi razlog, da demisija g. zemaljskoga kapetana i predsjednika saborskog, nije učinjena radi politička manjina, pa bi to također za svoj osobni nazor i vjerovao, jer je on naučau na krsenje prava naših, na krsenje zakonitih ustanova, to njega, kako bi se reklo, ne ženira; da li jedan predlog više ili manje spravi u koš za to, jer je hrvatski ili slovenski napisan, — za to njega glava ne boli. Dapače, to povraća opet dušu tomu vječitomu relatoru saborskom, to ga pobudjuje i daje mu upravu energiju.

Razlog demisije, ako je podana, moramo tražiti drugdje, a naći ćemo ga u nesporazumku predsjednika s većinom ovog sabora. Taj nesporazumak dogodio se, ako je istinita najnovija vješt, u sjednici saborske većine, bez drojbe nakon dugog pretresanja, kod izjave u jednom veoma važnom predmetu, principijelno znamenitom za našu pokrajinu i naš napredak. Tu se bilo izjavilo na dva razna načina, t. j. u pogledu saziva sabora i u pogledu ustanovljenja Pole kao sjedišta zemaljskih ureda, bila je većina od većine proti Pulji, a manjina za. Mi mislimo da je mogućnost nesporazumka između većine i g. kapetana također u tom, što smo čitalo osvjedočeni, da neka gospoda od većine bez sumnje ne mogu više da sliede svoje dosadašnje čine, u pogledu bezuvjetnog negiranja svakih naših prava narodnih u parlamentarnom životu.

Bilo kako mu drago, gospode, mislim, da su narodni zastupnici nešto više, nego „Giornaleto“ i „Messaggero“, mislim da je visoki sabor ipak nešto više vriedan nego pojedini broj „Piccola“ u Trstu, pa bi bila dužnost poštovanog predsjedništva saborskog izjaviti se, da li predsjednička kriza u istinu postoji ili ne postoji, a ako postoji, dužnost bi bila predsjednikova da izjavi, je li tomu kriva većina ili manjina saborska. Moral bi sve to znati zato, da se znamo prema tomu ravhati i da znamo sačuvati čiste i nepokvarene i ničim oštećene ustanove zakona i ustanova raznih pravilnika, koji uređuju odnošaje između narodnosti ove zemlje i postupak u parlamentarnom razpravljaju ovoga sabora. Mi stojimo na stanovištu zakona. Osvjedotimo smo, da Austrija ne može, gospode, vama, Talijanima dati sve, što želite, i da ne će ni nama Hrvatima dati sve, što želimo mi, jer da vam dade sve, što želite, vi bi bili sutra u Rimu, a ne u Beču, a da nam dade sve, što želimo, mi bi bili u Zagrebu, a ne u Pulji. To su stvari čiste i bistre i to austrijski faktori dobro znaju. Ali jednu stvar valja dobro zapamtiti, a to je, da do volje Božje, Austrija je ustanovljena kao moderna država, koja je priznala svim narodnostima jednaka prava; i gospode, oni sabori, one predsjedništva, one parlamentarne stranke, koje nijesu narodna jezikovna prava budi kao narodnosti jedne pokrajine u Austriji, budi kao narodnosti u stanovitoj pokrajini, oni sabori, ona predsjedništva, one stranke nemaju uvjeta svom obstatku.

Pošto mislim, da bi ova predsjednička kriza, ako u istinu postoji, mogla biti u savezu načinom, nešto ostrijim, kojim smo konatno odlučili braniti najprincipijelnija prava našega naroda i naša, — pošto s druge strane mislim, da bi ta demisija imala također svoj korijen u nesporazumku predsjednika s većinom ovog sabora, i pošto je ne samo naše pravo, nego i naša dužnost to sve potanko znati, da se možemo u daljnem djelovanju ravhati i da znamo, koliko nam sigurnosti pružaju naše institucije — iz svih tih razloga, pozivam i molim slavno predsjedništvo, da se izjavi čisto i bistro, i posve iskreno ovdje u saboru, je li postoji predsjednička kriza, koji su joj pravi uzroci; i je li visoko predsjedništvo promislilo, da li je u obće probatično, koristno i dobro, da se pod ovim okolnostima, gdje bi se nalazili u neuvjerenom prizivatorju, da predajede čovjek, koji je odlučio odstupiti, razpravljaju predmeti od velike važnosti i znamenitosti, kao što su razni predmeti, koji će doći u ovom zasjedanju.

Ovo pitanje, koje sam ja više slobodan potaći kod tečke o komunikacijama, mislim

da je posve umjestano, pa se nadam, da će nam g. predsjednik dati na taj neprizivabiliji odgovor.

Druga jedna točka, koja se tiče takodjer komunikacija, stoji u tom: U sjednici od 22. prosinca 1902. izjavio je g. predsjednik, da c. k. namjestništvo opetovno predao ovaj sabor, neka se izjavi radi prenosa okružnog suda iz Rovinija u Pulj i radi ustanovljenja kotarskog suda u Zemljanj i Dolini. Gosp. predsjednik je onda namotio rekao, da će taj spis u svoje doba doći na dnevni red. To je bilo 30. prosinca 1902.

Mi smo od onda držali već tri sjednice i držimo danas četvrtu, a da g. predsjednik nije niti jednom riječju spomenuo hoće li i kad će donesti na dnevni red, na prvo čitanje taj poziv c. k. vlade. Visoki sabor! Ako se pravo sjećam, ovo je u godini 1902... već 6 put bilo. Katkom 6. put, da c. k. vlada poziva ovaj sabor, neka se izjavi, sa da ili ne, pristaje li na to, da se tribunal iz Rovinija prenese u Pulj. Ja mislim, da bi morao biti mnogo veći prijatelj c. k. vlade, nego li sam ja, onaj, koji bi lito nju danas uzeli u obranu, pak ipak izličem taj auktoritet vlade, da ga c. k. kapetan i predsjednik sabora ne sluša, te ne iznasa to pitanje na tapet. Ove rieći upravljam više na g. komisarice c. k. vlade na ovom saboru, te mu moram reći, — rado bi bio fin i dostojan u izvažanju, da je to sablazan od vlade jedne vještavosti, da si dade takovu svjedočbu, te prima ovakovu pljusku od sabora, da 6 mjesaja piša, a sabor to niti ne uzima u razpravu. Vi ćete reći, da to nije zakonski predlog. Priznajem, ali kao neki predlog bez sumnje je poziv c. k. vlade na sabor pokrajine, neka se izjavi o tom predmetu. Mislim, da takovj pozivi spadaju obojelutno pod ustanovu § 15. saborskog pravilnika, koji govori o načinu, kako se moraju vladini zakonski i drugi predlozi uzimati u razpravu. Taj § naročito kaže i ustanovljuje, da vladini predlozi imaju prednost pred svakim drugim poslom, koji se još ne nahodi u diskusiji.

Glede tog pitanja o prenosu tribunala, mi ne stojimo na stanovištu, da bi se sabor imao izjaviti za nj i time učiniti vladi ljubav.

Dapače ovaj postupak c. k. vlade, kojim se ona dade već po šestu put baciti pljusku u lice, da sabor na njeno pozivanje ne odgovori, taj postupak mora nam biti najboljim dokazom, da visoki vladni nije baš niti stalo, do prenosa ili da još nije našla načina, kojom bi oštetila grad Rovinj za gubitak tribunala.

Mi namratamo to pitanje sa stanovista pravice i dobre jurističke uprave. Ni ovo pitanje ne ćemo učiniti nacionalnim, jer znamo, da jezikovna prava možemo braniti i moramo braniti isto tako u Rovinju, kao što ih možemo i u Pulji. Ali danas je stalno i izvan svake sumnje, da ogromna većina naroda, koja spada pod rovinski tribunal, želi, da se isti prenese u Pulj.

Izvan je svake sumnje, da najznamenitiji procesi i kazneni i civilni, imbenjeni i trgovatki, u obće da sve, što je znamenitijeg na onom tribunalu, dolazi iz kotara puljskog ili s otoka kvarnerskih ili pako s onih strane istočne Istre, kojim, ako nije zgodnije, a to barem isto u Pulji, kao i Rovinj. Zaedemo razliku između broja putanstva Polje i Rovinja, pak znamo, da neke udobnosti života, na koje imaju pravo odvjetnici, sudci i stranke, sve te udobnosti i pogodnosti, kakikogod bio narod štedljiv i tjezan ipak ih neće laglje naći u Pulji. Mi smo osvjedočeni, da, kad bi poštovana većina morala dati jedan odgovor na to pitanje, da bi, kako se kaže, radi discipline stranke, rekla: „ne“, mi nismo za to, da se prenese okružni sud iz Rovinija u Pulj. Možda da bi se našli neki članovi za, a neki proti, ali konatno bi rezultat bio, da bi većina saborska izjavila, da nije zato, da se tribunal prenese. Ali, gospode moja, to nas ne plaši. Neka se sabor izjavi, da to ne će, pa će bar vlada i Pulj i Rovinj znati, na čemu su. Pulj će se malo srediti, Rovinj će se malo veseliti, a sredit će se i ljudi, koji imaju posla sa tribunalom.

Ali za meritorio rješenje stvari, jednako je, li sabor reče da, ili reče ne, i naša naša glavna bolika, ako se slava većina odlučuje za ne. Radi toga: što će se većina konatno među sobom i što će se konatno stanovnici Pulje i Rovinja, kamo da dodje tribunal, to nije razlog, da se sabor ne izjavi sa da ili sa ne.

Ali radi se tu o drugom pitanju, koje stoji s ovim u savezu, a to je pitanje: ustanovljenja jednog kotarskoga suda za

vojnsko stanovništvo koparskog suđenog jara. Ovdje je mnogo veći interes u nego se na prvi mah čini. Ondje zlik narodaštva i u obće ekonomake zlikte zahtjevu, da se izvan Koprā usta- li svakako u mjestnoj obćini Dolnā dnu sud.

Barem u tom pogledu moralo bi ovo tanje doći na dnevni red, neka se već dan put može e. k. vlada odlučiti za stanovitvenje spomenutog kotarskog suda.

Pešto je zast. dr. Laginja po prilici za stvar rekao također talijanskim je- kom odgovorio mu je zemaljski ap etan po prilici ovako:

Zao mi je, da su novine raznele viest mojoj ostavci. Ta viest je istinita. Dao am ostavku iz delikatnih i osobnih raz- ga, da spasim svoju čast i ugled. Da- činim poteškoća zemaljskoj upravi molio am da me dignu iz svoga mjesta kao emaljskoga kapetana i predsjednika sabora ntim bipom kad bude imenovan novi na o mjesto. Tu po sriedi ne stoji nikakvo aborsko pitanje, i ja se nisam odrekao aborskog mandata. Zdravstveno moje stanje nije uzrok nastavu. Lijepo za- avajujem dr. Laginju na željah što mi h je u tom obziru rekao.

Prelačić na daljnja dva predmeta što h je dr. Laginja spomenuo, izriče na svrsi da će dati u raspravu poziv c. kr. klade na sabor, da se izreče o prenosu okružnoga suda iz Rovinja u Pulj, i ustro- enju kot. suda u Dolini.

Dr. Laginja zadovoljuje se odgovorom.

Glede pošumljivanja Krasa.

Pošto je izvjestitelj agrarnoga odbora zast. Mianich pročitao posvema kratak iz- vještaj o proračunu zaklade pošumljivanja Krasa za god. 1903., oglasio se za rieč zast. Spinčić i progovori kako slijedi:

Visoki sabore! Ovdje u raspravi imamo izvještaj pojiojednoga odbora o proračunu zaklada za pošumljenje Krasa za godinu 1903.

Premda je ova godina već skoro prošla, ipak neka mi bude dozvoljeno ne- koliko rieči progovoriti, kako bi se oni odnosaši, koji su zli, popravili. Kako nam kaže poviest, bila je Istrā u staro vremena jako bogata zemlja. Na vrijeme Geta u 6. stoljeću veći se, da se je Istrā sma- trala za najbolju zemlje gotskih kraljeva. Bogata bila je također Šumama, jer h je ta zemlja bila većina dielom šumom obrašena. Te šume uzdržale su: također ondaj kad su tu zemlju u 7. stoljeću i dalje na- selili Hrvati, jer, kako je to zadnji put dr. Laginja liepo obrazložio, naš narod osobito ljubi šumu. Ali od onog doba, kad su Mlečići počeli osvajati ovu zemlju i podvrgavati si jedan grad za drugim i njihove okolice, od tada počelo je nista- jati šuma. Mlečići su najme smatrali Istru ne kao svoju vlastitost, nego kao kolo- niju, i za to su tako postupali, da su gle- dali, koliko je moguće veće koristi izer- piti. Nisu oni marili, šta će iz te zemlje biti za 10, 20 godina, nego su gledali samo na što veću svoju korist. Kad su došle u tu zemlju austrisjko-nijemacke oblasti, najprije u jedan dio još u 17. stol- jeću, pak u drugi dio u početku prošloga vieka poslije kampo-formijskog mira, one su se uobće za Istru slabo brinule. Bile su one jako daleko, pa se u ravnale prema onoj poznatiji: »Bog je visoko, a car daleko«, tako da smo mi bili uvijek za- pušteni. Dugo i dugo vremena kao da nisu znali za nas, nego samo u toliku, u koliko su utjevali kojekakve davke.

Tek od kakvih 20 godina brine se za nas bar nešto, pa se u prvom redu gleda, da se što više zašumi. Ali i tu, reć bi, da su te oblasti skoćile s jednog ekstrema na drugi. One bi htjele na jedan put, da se sve pošumi bez obzira na narod. Tu se kosi šumarstvo sa stočarstvom. U mnogim krajevima bavio se je narod već od dugo vremena stočarstvom, a poglavito su se gojile ovce, a prije i koze. Pa i danas u sjevernom dijelu Istre i po oto- cima jako mnogi žive od ovaca. Oblasti pak htjele bi na jedan put, da njihov taj glavni proizvod tako-rekuć unište, a da se nasadi svuda stabalja. Neće se pojmiti, da se od visokih šuma može imati korist jedva za 30, 40, 50 godina, doćim ljudi za to vrijeme moraju živiti, a to jedva mogu, ako nemaju ovaca, te od njih aira, koža i vune, kojim se diećimice oblače.

Nije narod protiv zaklonjenja Krasa, ali se protivu tomu; da se baš onuda stabla sadi, gdje ima najbolje uspjeha stočarstvo.

U tom pogledu ima mnogi tužba s raznih strana Istre: ima ih, kako je spomenuto iz Brešta i tu je — neznam, je li to sa- bore i c. kr. vladi poznato; ali sudovima e — bilo došlo i do krvavih okršaja

upravo radi toga; jer je puk skoćio na mjestnoga župana, za to što nezabrani sadih onuda, i kuda pretežno pasu ovce. Oni su mislili, da je tomu župan kriv. Takovih pritužba ima iz sela Učke, gdje su također stanovnici, koji žive većinom od stoke. I oni žele, da se šuma goji, ali neka im se puste mjesta za pasu. Tamo se je obećalo, da će doći šumarski viši činovnik, pa da će izpitati pritužbe i onda uređiti, kako je pravo i Bogu drago. Do sada gospodina višega šumskoga či- novnika nije bilo, a tako isto nema ga ni u Mošenicama, niti u Beraču, od kuda su ljudi bili i kod mene i tužili se, da šumarski činovnici hoće da sade upravo tamo, gdje se može imati koristi za ov- čarstvo, pa da će se morati izseliti ako tako pođe dalje, jer od šuma ne mogu živjeti. Takovih pritužaba ima i s otoka Cresca, za koji je poznato, da se na njemu veliki dio stanovništva bavi ovčarstvom. Poznata je predja s tog otoka kao i maje i bičve, koje se izrađuje na samom otoku a prodaje se na Rieci, i tu bi vlada htjela na svoj način pošumljivati.

Osim toga ima i drugih pritužaba obćinskih, pa osobito pritužaba na globe i na kazne radi tobožnjih šumskih kazna. Znam iz kotara voloskog; da se često ljudi 20 do 30 njih, pozivaju na jedan dan, da im se samo reće, kakvi su kvar učinili, pak se niti ne pusti, da se brane, nego ih se zatvara, ako ne plate odmah globu. Poznat mi je slučaj, gdje je sta- novita žena na isti način, da nije bila pravo ni prslušana, bila kažnjena i zat- vorena, jer nije imala čime platiti globu, na 24 ili 48 sati, a ta žena imala je doma dojno-diete i ono nek međjutim kod kuće možda. Zadobi: kluu bolesti za celo živ- ljenje. (Kompare: Šramota!) To nije ni- kako dostojno civilizovane države, to je, moram reći, upravo barbarski. A takovih pritužaba glede kazna' globa čuo sam, i imam pisma i s otoka Cresca, gdje je li- garom čovjek, koji je prije kod mornarice služio, koji iz pizme prema našim ljudima, kazni ih na sve načine radi šume. (Mandić. Kako se slažu more i šuma!)

To bi imalo na svaki način prestati. Kako rekoh, naši ljudi kao niti mi nismo proti tomu, da se pošumljuje, ali smo protiv, da se to čini na način takav, te se i ono nešto stočarstva, što ga je, uništi, a nanasa narodu uo i krivica neoprav- danim globama.

Trži se, kako se vidi iz izvještaja zem. odbora 36.000 K na godinu i to 24.000 K, što je privoljelo ministarstvo poljođelstva, a 12.000 što daje zemlja i na što će sada privoliti ovaj sabor. Iz ovog izvještaja nismo mogli biti pametni i ne možemo znati, na što će se toliko potrošiti, ali ako gledamo, koliko se je u zadnje doba pošumlilo, ne vidimo koristi, koja bi odgovarala ovoj svoti. Upozorujem i sabor i izaslanika vlade, neka bi već jedan put mislio o tom, da se pošumljuje tako, da bi se ljudima davala stanovitva nagrada za 50 ili sto komada, koji uspiju. Postavljam glavu, da bi sa tako mnogo brže zasumlji s ovom svotom, koja je ovjeh odredjena; kad bi se ju bar die- lomice na nagrade za posadjena stablu po- rabilo.

Jedno je jasno u rečenom izvještaju, naime ovo: Komisija agrarna veli, da pro- račun za god. 1903. iznosi 37.300 K, doćim izvješće govori samo o 36.000 K, 24.000 od vlade a 12.000 od zemlje. Od kuda će se izvaditi onih 1.300 K i kako će se to dobiti, to meni barem nije jasno.

Radi rečenoga, gospode, izjavljujem u ime svoje i u ime svojih drugova, da, pošto nemamo razjasnjenji, niti ne znamo, hoće li se pošumljivati po opravdanju želji naroda; i kako će se u obće postu- pati, — da ćemo glasovati proti odnosnom predlogu agrarne komisije. Stavljam pred- log, da se taj predmet odroči, dok se za- dovoljni pravilniku, da se taj izvještaj tiska i razdieli među članove i onda tek stavi na dnevni red.

Postavljam na svrst predlog, da se o ovom mojem predlogu glasuje na temelju § 48. poimence.

Zazastupnikom Spinčićem oglašio se za rieč zastupnik

Dr. M. Trinašćić: Visoki sabore! Izl. onoga što je rekao neki dan dr. La- ginja i Mandić, a danas Spinčić o pitanju zasumljenja Krasa, nebi možda trebalo, da se dignem — ali ipak uzimam rieč, da još nešto naveđem na razloženje toga, zašto će razmjina glasovati proti proračunu.

Gg. zastupnici, koje prije spomenuh, naveli su toga dosta, da dokažu, kako se za pošumljenje uzimaju najbolji komadi pašnjaka. Narod ne može više hraniti blaga, te je fakat, da se prisiljeni svoje

blago prodavati. Vidi se to iz toga; što broj sitnoga blaga pada, a to je samo za- to, jer nema, gdje da se pase. Time je narod na velikom gubitku; jer mu je go- tovo: sav dokodak bio upravo od blaga. Zato; ako se već odlučio zasumliti, da se doćimno stanovništvo čim drugim odštei. Dobro je, da se zašumi kras i da time dobije veću korist i sama zemlja i onaj puk; koji će kasnije živiti; ali nije dobro, da se bacaju u siromaštvo ljudi koji sada žive. Za to bi vlada morala skrbiti, da se nauče ljudi, kako bi mogli napraviti nove umjetne pašnjake i livade. Kod nas u Istri jako se malo počelo time, da se poučava narod i da se raspisuju nagrade za pro- štijeje zemljišta i za stvaranje umjetnih pašnjaka. Ono, što se u tom pogledu i radi, to je tek kaplja u moru. Zato neka se vlada svojski pobrine, da se ljudi nauče gojeju pašnjaka. Nadalje moralo bi se poučavati ljude u timarenju blaga. I tu je već nešto učinjeno u kotaru podgrađ- skom, kamo je bio poslan jedan učitelj. Ali to je, bilo samo u tom kotaru, a nije se uzeo obzir i na druge krajeve. Na isti način moralo bi se priskočiti ljudima, da mogu nabavljati blago, ili poučiti ih, da umanje broj stanovitoga blaga, pa da nabave za te novce veće blago, čime bi se možda više koristilo. Tužilo se da su Krasani, divljaci, ali to nije pravo; ni opravdano, jer im se upravo ništa ne daje. Neka se pomogne Krasu pa će i nasadi bolje uspjevati. Nije ni čudo, ako se nadje gdjejekoji, kojemu su uništili glavni prihod od ovaca, oduze mu pašnjake, te od osvete uništi nasade. Pomozite im nešto, pa će se i obćine truditi, što se danas ne događa; jer samo su jedna ili dve obćine pomogle u pošumljivanju okolo kopanja jamica; ali i to je tako prešno učinjeno, da je morala komisija sama opet dati kopati jamice za stabalca. To potiče iz toga, jer se nezna ucieljivati narodu ljubav za pošumljivanje.

Dalnji prigovor je to, što se ni naj- manje ne poštuje hrvatskoga i slovenskoga jezika. Znam dapače slučaj, gdje su šum- ski službenici bili otpušteni iz službe, jer su govorili hrvatski. Znam slučaj, da je jedan, jedino iz razloga što je svoga pred- postavljenoga nagovorio hrvatski, bio od- pušten iz službe.

Imam još jedan prigovor. Kako se iz izvještaja vidi postoji zaklada za ob- skrbu čuvara. Novac te zaklade uložen je u štedionici u Poreču. Nitko do sada nezna, da je bud koja posujnica primala u polog javne novce. Znam da nijedna naša posujnica nije takova, dapače, ako su njekoje obćine imale u njima uložen svoj novac, bile su prisiljene novac iz njih iz- vaditi.

Iz svih tih razloga biti ćemo mi proti izvještaju odbora, pa predlažem, da se rasprava o tom predmetu odroči, da se izvještaj tiska i razdieli, a onda tek uzme u raspravu. Taj formalni predlog opeto- vao je govornik talijanskim jezikom. Za- nj je glasovala samo manjina a zatim ve- ćina prihvatila predlog agrarnoga odbora.

Prekinuće sjednice U 1. sat i 10 časaka prekida predsjednik sjednicu i uriče nastavak iste za isti dan u 5 sati po podne.

Izpravak U posljednja dva broja podkala se je mala pogriješka u saborskom izvještaju, koju ovim izpravljamo, konstati- rujuć red sjednice ovako: I. (odnosno IV. uzev u obzir one tri obdržavane. koncem decembra 1902.) sjednica obdržavala se je dne 19. oktobra; II. (odnosno V.) dne 22. oktobra; III. (odnosno VI.) dne 23. oktobra; IV. (odnosno VII.) dne 30. oktobra.

Svoju molbu podkriepilju ono gla- varstvo tim, što se stanovništvo one obćine neokriepuje novom željeznicom i što ide sva trgovina, kano i prije, po moru, i tako da obćinari neimaju nikakve koristi od nove željeznice.

Dvojimo, da će ova molbu biti usli- šana, pa i bila utemeljena, jer obveza je obveza. Osim toga nastalo bi pitanje, tko da preuzme na sebe onaj dio nameta, što ga sada plaćaju obćinari Brtonjeli?

Voloski kotar:

Tri kralja u Opatiji. Novine pišu, da će tećajem ove zime i proljeća u našu Opatiju tri kralja na dalnji boravak. Naj- prije bijaše najavljen dolazak kralja Šved- ske i Norveške Oskara, koji će doći ove zime; za njim ima doći kralj Šaksonije Juraj, a tamo početkom proljeća došo bi kao treći poznati i obljubljeni goet kralj Rumunjski Karol sa istotako obljubljenom kraljicom Jelisavom.

Za boravka kralja Oskara u Opatiji imalo bi tamo doploviti više brodova nor- veške vojne mornarice. Kralj Oskara imao bi u Opatiji posjetiti kao svoga gosta i naš vladar car i kralj Fran Josip I.

Iz Opatije pišu nam dne 31. pr. mj. da je tamo stigla dan prije prejasna nad- vojvodkinja Marija Josipa, supruqa nad- vojvode Ottona. Nadvojvodkinja dolazi svake godine sa djecom u naše strane, gdje je radi svoje skromnosti, ljubezli- vosti i pobožnosti vrlo cijenjena i štovana.

Dobro nam došla visoka gospodjo!

Trst.

Odročena skupština „Edinosti“. U subotnjem broju tršćanske „Edinosti“ čitam, da je skupština političkoga društva „Edinost“, koja bijaše urećena za dne 2. o. mj. odročena na neopredjeljeno vrijeme. Odbor „Edinosti“ priobćuje naime na ćelu lista lieđuće sviesti:

„Političko društvo Edinost“ priobćuje, da je opet primorano odročiti za dne 2. novembra urećenu skupštinu. To pako iz- razloga, jer se na skupštinu pozvani istarski zastupnici, napose sam predsjednik društva, nebi mogli odazvati pozivu, kano druge godine, radi nepredvidjenih dogo- djaja u istarskom zemaljskom saboru. Ob- zirom na te događaje, ne može se ureći dana za skupštinu. Odbor-

Zdravstvene viesti.

Kake da se čuvamo od groznice!

Poznata je činjenica, da u nekih kra- jevih Istre trpi naš narod mnogo od ne- rešene groznice. To je osobito u moćvarnim priedielih na Paljšćini i Porešćini, okolo Rovinja itd. U vrst groznice navraše uće- njaci mataria. Još nedavno se je mi- shlilo, da prouzročuju tu bolost smrdljive izparine iz moćvara, okuženi zrak ili nez- drava pitna voda itd., ali ućenjaci doka- žaše u novije doba, da su uzrok tom groznici neke vrsti komarci.

Zasluzna zadarska „H. K.“ priobćuje svojim čitateljem — pošto imade i u Dal- maciji dosta te bolesti, poduku pod na- slovom: „Deset opomena zaraznoj groznici na uztuk“, izradjenih po nauci prof Grassia. Te opomene dajemo do znanja i mi našim čitateljem prepo- rućujući im, da se ih drže svuda, gdje ta nesretna bolest vlada. Evo ih:

1. Ne smetni ni čas s uma, da nisu uzrokom groznicavih mješta niti smradne izparine iz bara i moćvara, niti kužni zrak, niti kaljužna pitna voda, nego same- sameate neke zarezne osobite komarice, koja ćeš lahko razpoznati od drugih ko- marica i komaraca, a izmedju se zaraznu komaricu od svog komarca, po nogama, roćima i ticalima. Jer noge su u zaraznih komarica i komaraca im tanašne i slabe i malo da ne dvostruko od svega im tiela, a ticala su im skoro kolik rice; doćim su kod drugih komarica i komaraca, noge mnogo jaće i po prilici duge kao što im tielo, a ticala mnogo kraća od rice. Za- raznoj su pak komarici roćiči sa sitnim i riedkim dlacima, a ticala tanka i po svoj dužini jednolićna; naprotiv su joj kod komarca roćiči brkati poput peruške, a ti- cala pri donjem kraju kao odebļa kita.

Pogled po Primorju

Puljsko-rovnijski kotar:

Moja obćine Brtonje na sabor.

Obćinako poglavarstvo u Brtonjeli izrazpo- sloje je sa sve zemaljske zasumljenja molbu, da bi postojala jednaku molbu upravljenu na zemaljski odbor i sabor, kojom mole, da bi se ova obćina oslobodilo od na- meta, što ga mora plaćati usljed vlastite obveze za gradnju nove istarske željeznice Trst-Poreč.

2. Čin se u proljeće vrijeme ustali i zrak otopli, nakon što su u samoj vodi svoju mladost kao ličinke proživile, zna da se buduće zarazne komarice i kovari im, zdrave zdravate počnu iz svojih kula izvlačiti na površinu sladkih i mirisnih voda u jarugama i barama; među močvarnim travama, ševaru i plesni; te se o sumraku i prozorju u četama na daleki put podižu trbuhom za kruhom, a same komarice da se čovječje krvi nahrane, i uz to mnoge; od čeljadi već bolesne zaraznom groznicom, okužene uskranom nametnicom, da uz vrijeme i priliku svojim ubodom i uštrcavanjem na stotine zdravih ljudi potroju.

3. Nakon jurjeve (23. travnja) do oko martinje (11. studenog), od sunca zapada od sunca roda, zapri dobro sve otvorena kući, ili zastri na njoj sva okna, i sam dimnjak, mrežicama od gvozdjenih žica, ili od koješta drugog, da se zarezne komarice ne uvlače u nju; ili, sjeliš li se da su ti se zarezne komarice u kuću uvukle, čim mu drago o prvom sutonu dobro uzdigni zatvorene sve prostorije, po tom cigli prozor teke pritvori dok sve izleže van, da ne okuže niti tebe, niti vlastitu njezinu dječicu, koja najviše podlijeaga smrtonosnoj zarazi.

4. Za tihe, tople i vedre noći, nakon sunca zahoda i prije sunca roda izlazi van kuće samo ako si zaogrnutih ruku i lica vas obućen i obuven, nećeš li otrovi zarezni komarica da se izložiš; jer samo za vjetra, kiše ili studeni kao zamrla u zaklonicama miruju, te ih se nemaš bojati.

5. Ne sjedi, ne počivaj i ne spavaj van kuće, ili po polju, bilo danju u hladu, bilo noću, niti li dobro vas pokriven, od vrha glave do pete, ili pod kojim svestranim zastorom, da te zarazna komarica u golo ne upeene, te otruje nametnicom groznice.

6. Po bielom danu i pod vedrim nebom radi i hodaj bez ikakva straha, jer neće na te zarezna komarica, niti li kod samih bara ili močvara, kad bi se koja okužena mogla zaliliti, ubosti te i groznicu ti navnuti.

7. Od kad jeseni prve hladne kiše padnu do nakon Jurjeva dana (23. trav.) neće ti zarezna komarica nikako nudit, ne ugrije li dobro, a ona ti se jur otrovana u kući nadje i oda sna se ne prene, jer žimna ne prezimi na otvorenu, i od studeni ugine.

8. Ne sustaj kroz cijelu godinu tamniti zarezne komarice po svoj kući, u svakom kutu kuće, u jari i u svakoj obližnoj toploj zajači, gdje većinom vise o paučini, kao što tamniti i tjerati kliš-tare, šare pauke i drugu pogibeljavu i otrovnu gamad.

9. Nikad ne slabi životnu svoju snagu niti nezdravim, niti suvišnim jelom, niti prekomjernim vinom, niti otrovnicom rakijom; niti nerazložito ugadjajuć drugim svojim strastima, niti se zračnim nepogodam nesmotreno izlagajuć, niti prenapornim radom, a niti licenčenjem — pa neće ti tako lahko od okužene komarice slučajno navrnuta nametnica groznice liepom zdravlju naskoditi, ili češ joj uz liek i lakše i brže odoljeti.

10. Je li te zarazna komarica svojim kužnim ubodom po nesreći otrovala, pak te studen uhvatila, te žestoka ognjica spopala, i napokon te u znoj bacila — časa ne počasi, da se ne liečiš valjanim, prokušanim i osobitim liekom proti zaraznoj bolesti*, što češ ga moći dobiti po liečničkom propisu da ti se ljuta zarazna groznica u kosti ne uvati, dalečim ti ne skoči, žulilo te i mrtvilo ne obvlada, pa uz druge te težke bolesti do smrti dozene.

* Dosta se znanstveno vodjenim izkustvom pokazao najuspješnijim liekom za zasnajela i druge zarazne groznice: da dječicu nakon rođenja do svršena dvije godine, "Aloholina" (Efanofelina*) i od 3 godine unapred, "vavolci" (giliti) i "Esanofel".

Gospodarske vijesti.

Kupine (trule). Obćenito se drži, da kupine nisu prikladne za kulturu, pa ipak se je pokazalo, da se i ta rastlina oplemeniti i kultivirati dađe. Prvi su pokušali Amerikanci u većem obsegu, da kupinu izrabe za trgovinske svrhe. Stoji nepobijno, da su kultivirane vrste mnogo veće i ljepše od divljih, pa kad se pomisli, kako se izvrstno vino dađe prirediti od kupina, mora se priznati, da je šteta, da se već odavno gospodari ne bave proizvodnjom vina od kupina.

Za kulturu kupina osobito je prikladno vapnenasto, glinasto ili laporasto tlo. Tu one izvrstno uspijevaju. Može li se to nasti grušem, dobro će i to djelovati na porast kupina. Kod sadnje valja paziti, da bude dosta prostora za sadnice. Poslije berbe u kolovozu odstrane se obrani izbojci, a tečajeni sljedećega ljeta naprave se novi. Na jedan štap sveže se jedan ili više izbojaka i pusti se, da im vršak dolje visi. Taj onda raste prama dolje i korenjeni se opet u zemlji. Na pregibima pak o pojave se postrance mnogi drugi izbojci, noseći silu crna ploda. Vino od kupina proizvodje je od naših običnih kupina već godine 1885. bivši župnik u Siptu Crnković i stekao pohvalu domaćih stručnjaka.

Objava.

Registrana Istarska Vinarska Zadruga, na ograničeno jamčenje, objavlja ovim svoju skupštinu, koja će se držati dne 10. novembra 1903. u 9 ura jutro, u društvenoj pisarni. Razpored: 1. Izvješće, razprava i odluka o dosadnjem poslovanju i obračunih do konca posljednje upravne godine (31. augusta 1903.). 2. Izbor nove uprave, nadzornog odbora i društvenog suda. 3. Razpored i odluka na eventualne predloge glede daljnjeg poslovanja.

PULA, 2. novembra 1903.

Za upravu: L. Križ, ravnatelj.

Zahvala

veleučenu gospodinu dr. Ivanu Letišu, obćinskom liečniku u Pazinu.

Zadesiv našu obćinu početkom augusta velika nesreća i to kroz bolest — žestoku "grizu" — srećom pritekoste nam Vi u pomoć.

Osvjedočeni, da će svi obćinari biti naše misli, ako se ovim putem zahvalimo našem veleučenu gosp. dr. Letišu na njegovom neotrudnom radu i požrtvovanosti, što je, nemarko za vrijeme nit za slabe puteve, naše vrlo raširene obćine u svako doba podielio preko 300 bolesnika svoju pomoć i utješljivu riec.

Zaleć što nas je ostavio, želimo mu svaku sreću, čestitajuć našim suzemljakom i istomisljenikom med koje se seli.

Obćinsko upravno vieće

PIĆAN, 28. oktobra 1903.

Josip Kurekć, predsjednik.

Gospodarska Sveza za Istru,

registrana zadruga na ograničeno jamčenje u Puli.

Preporučamo toplo svim začlanjenim zadrugam; da izvrše pravodobno što im je ovih dana naloženo na temelju zaključka sjednice ove Sveze, držane dne 28. proslog mjeseca, glede izjave suda u pogledu revizije, pod koju će se dati.

HRVATI,
kupujte svi papir za pušenje
Družbe sv. Cir. i Met.
za Istru.

Filijalka

C. KE. PRIV. ANST. KREDITNOGA ZAVODA

za trgovinu i obrt u Trstu

prima: Uplate u krunama
proti bezina blagajne domaćinija:
za predobjavom od 4 dana po 2 1/2 %
" " " " " " " " 3 %
proti pisanim za izplata za ime:
za predobjavom od 4 dana po 2 1/2 %
" " " " " " " " 3 %
" " " " " " " " 3 1/2 %

u izplatim napoleonskim proti pisanim za izplata:
za predobjavom od 30 dana po 2 1/2 %
" " " " " " " " 3 %
" " " " " " " " 3 1/2 %

Za bode blagajne i za pisma za izplatu u krunama, koje su već u prometu, stupa u kriptost nova kamata šestvica dne 22. marta, 16. marta, odnosno 7. aprila t. g. po odnosnoj predobjavi.

Okružni odjel u krunama raspokožive s mjesta, 2%, na svaku svotu.

Kurze i napoleoni u tekućem računu: Uvjeti se sklapanje prigodice već prema roku predobjave.

Izdaje doznačnice:
za Beč, Budimpeštu, Brno, Karlsruhe, Bielefeld, Lavov, Prag, Reichenberg, Trojicu, kao također za Zagreb, Arad, Bielefeld, Gahlong, Gradac, Sazaj, Inomost, Celovec, Ljubljana, Linc, Olomouc, Sazaj i Solograd bez troška.

Bavi se kupajom i prodajom dinara, novca i vrednosnih papira.

Prima uplate odrezaka, izvornih vrednosnih kano i uplate svake vrsti.

Daje predajave na Warrants i vrednosni uz najumjerenije uvjete.

Predajava stvara na dokumente za London, Pariz, Berlin i druge trgovce po vrlo umjerenih uvjeta.

Kreditna pisma izdaje za kojegod trg.

Uložci u pohranu. Primaju se u pohranu vrednosni papiri, zlati i srebrni novac i bankovni papiri. Uvjeti se mogu doznati obratit se na blagajne zavoda.

Mjembene naputnice.
Blagajne zavoda izplataju mjembene naputnice talijanske banke u talijanskim lirama ili u krunama po danjem tečaju.

Trst, 8. marta 1902.

Sjećajte se narodnih društva!

Svaku domaćicu

može se cijeniti srećnom, koja obćinom na skravlje, prijedaju i dobar tek upotrebljava Kathreiner-Kneippovu sladan kavu.

Ujjudno se smoljava kod kupovanja nikada jednodravno sladan kavu nabaviti, već se mora uvijek izričito zahtjevati — Kathreinerova — Kneippova sladan kavu i ovu naka se preuzmas samo u ovdje odizmanim izvornim obćinama!

Gleñna omoju 50 fillira
Sadržaj 500 grama.

Kathreiner
Kneippova sladna kava
u čielim zročima.

Kathreinerove tvornice sladan
Monakov.